

Finanční krize očima české veřejnosti – červen 2009

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2009, v09-06</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>8. – 15. 6. 2009</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1107</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>EV.37, EV.38, EV.42, EV.44</i>
Zveřejněno dne:	<i>29. července 2009</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V rámci svého červnového kontinuálního šetření se CVVM zabývalo otázkou současné světové finanční krize a jejích důsledků. Šetření konkrétně zjišťovalo, zda se lidé zajímají o dění okolo finanční krize, jaký dopad bude mít tato krize podle nich na ně samotné a jejich rodiny a čeho se v souvislosti s krizí obávají.

Nejprve šetření zkoumalo, zda a nakolik se lidé o dění okolo světové finanční krize zajímají.

Tabulka 1: Zájem o situaci okolo světové finanční krize (%)¹

	12/2008	1/2009	3/2009	4/2009	5/2009	6/2009
velmi se zajímá	13	13	19	9	12	8
spíše se zajímá	45	54	53	49	50	46
spíše se nezajímá	29	26	22	31	29	36
vůbec se nezajímá	12	6	5	9	8	9
neví	1	1	1	2	1	1

Pozn.: Procenta ve sloupci.

¹ Otázka: „V poslední době se často hovoří o světové finanční krizi. Nakolik se Vy osobně zajímáte o situaci okolo světové finanční krize? Velmi se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, vůbec se nezajímáte.“

Z výsledku šetření vyplynulo, že nadpoloviční většina občanů (54 %) se o situaci okolo světové finanční krize zajímá, z toho 8 % „velmi“, zatímco 45 % o ni podle svého vyjádření zájem příliš nejeví, včetně 9 % těch, kteří se podle vlastních slov o situaci okolo krize vůbec nezajímají. Proti květnovému výzkumu deklarovaný zájem o situaci okolo krize ovšem zaznamenal poměrně citelný pokles (o 8 procentních bodů ve sloučeném podílu odpovědí „velmi se zajímá“ a „spíše se zajímá“) a je v současné době relativně nejnižší za celou dobu obdobných šetření od prosince 2008.

Podrobnější zkoumání dat přitom ukazuje, že zájem výrazně sílí spolu s rostoucí úrovní nejvyššího dosaženého vzdělání. Z analýzy dále vyplynulo, že častěji zájem v tomto ohledu deklarují muži, dotázaní ve věku 45 až 59 let, vysoce kvalifikovaní odborníci nebo vedoucí pracovníci, lidé s dobrou životní úrovní své domácnosti a z hlediska politické orientace stoupenci ODS. Naopak relativně nižší zájem šetření zaznamenalo především mezi studenty, dotázanými ve věku 15 až 19 let, ženami, dotázanými se špatnou životní úrovní a nevoliči.

Tabulka 2: Dopad krize na ekonomický vývoj v ČR (%)²

	12/2008	1/2009	4/2009	5/2009	6/2009
příznivý	4	2	3	3	4
ani příznivý, ani nepříznivý	10	9	8	8	9
spíše nepříznivý	49	54	52	50	56
velice nepříznivý	29	31	31	35	26
neví	8	4	6	4	5

Pozn.: Procenta ve sloupci, „příznivý“ představuje součet kategorií „velice příznivý“ a „spíše příznivý“.

V očekávání dopadů světové finanční krize na ekonomický vývoj ČR (viz tabulku 2) jednoznačně dominuje názor, že její vliv bude negativní. V šetření více než čtyři pětiny respondentů (82 %) vyjádřily mínění, že dopad krize zde bude nepříznivý, přičemž 26 % se domnívá, že bude „velice nepříznivý“, a 56 % očekává „spíše nepříznivý“ dopad krize na ekonomický vývoj v ČR. To, že by krize na světových finančních trzích neměla jakkoli poznamenat vývoj české ekonomiky, si myslí jen 9 % dotázaných, mínění, že by krize dokonce mohla být vývoji české ekonomiky ku prospěchu, se objevovalo pouze sporadicky (4 %). Zbývajících 5 % respondentů se v této otázce nedovedlo konkrétně vyjádřit. Oproti letošnímu květnovému výzkumu, kdy byla respondentům naposled položena otázka stejného znění, se poměrně výrazně (o 9 procentních bodů) snížil podíl odpovědí, že dopad bude „velice nepříznivý“, a to převážně ve prospěch podílu „spíše nepříznivý“, který o 6 procentních bodů vzrostl. Celkově se tak podíl očekávání nepříznivého působení světové finanční krize na českou ekonomiku významně nezměnil, i když samotné rozložení odpovědí ukazuje na mírné zlepšení.

Ve věci předpokládaného dopadu krize na ekonomický vývoj v ČR se sociodemografické rozdíly objevovaly zejména v rozložení názorů mezi oběma variantami nepříznivého vlivu. Silnější obavy z negativního dopadu krize na ekonomický vývoj v ČR v tomto směru vyjadřovali především dotázaní se špatnou životní úrovní, méně pesimisticky vyznívala vyjádření respondentů s dobrou životní úrovní.

² Otázka: „Domníváte se, že dopad světové finanční krize na ekonomický vývoj v České republice bude velice příznivý, spíše příznivý, ani příznivý, ani nepříznivý, krize nebude mít na českou ekonomiku vliv, spíše nepříznivý, velice nepříznivý?“

Tabulka 3: Dopad krize na situaci respondenta a jeho rodiny (%)³

	1/2009	4/2009	5/2009	6/2009
rozhodně ovlivní	24	25	29	17
spíše ovlivní	34	37	40	46
spíše neovlivní	27	23	21	25
rozhodně neovlivní	2	4	4	3
neví	13	11	6	9

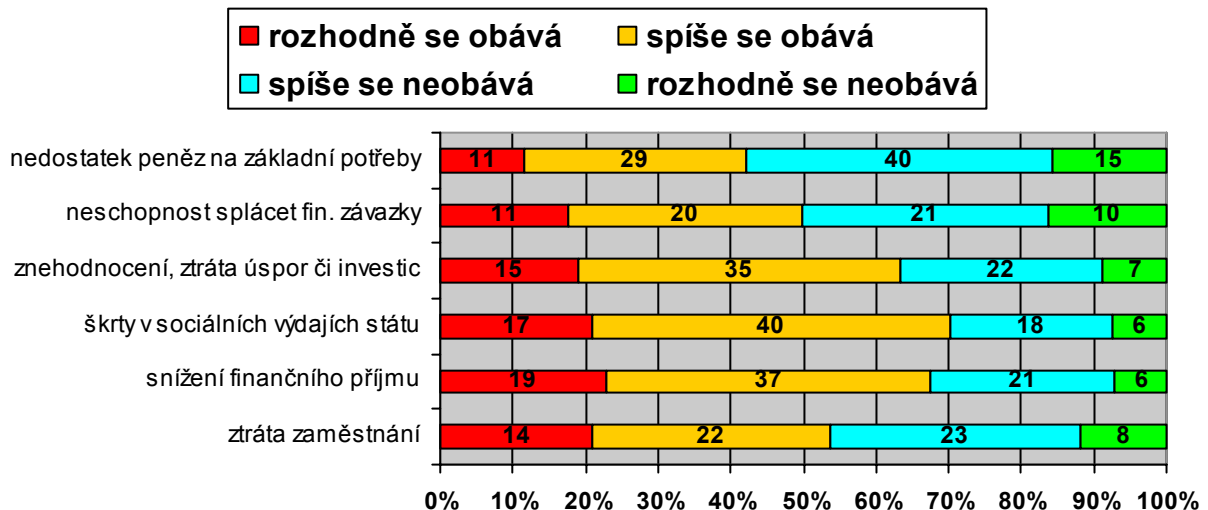
Pozn.: Procenta ve sloupci.

To, že finanční krize přímo ovlivní je samotné nebo jejich domácnost, si myslí necelé dvě třetiny (63 %) obyvatel, z toho 17 % „rozhodně“ a 46 % „spíše“, opak předpokládá 28 % (25 % „spíše“ a 3 % „rozhodně“) a zbylých 9 % neumí tuto situaci posoudit (viz tabulku 3). Podíl těch, kdo se domnívají, že finanční krize je přímo ovlivní, se po průběžném vzestupu zaznamenaném v období od ledna do května 2009 nyní poprvé významně snížil (celkově v součtu podílů „rozhodně“ a „spíše“ o 6 procentních bodů), přičemž velmi výrazný pokles o 12 procentních bodů zaznamenal podíl odpovědí „rozhodně ovlivní“.

Mínění, že finanční krize nebude mít dopad bezprostředně na ně samotné a na jejich rodiny vyjadřovali poněkud častěji lidé s dobrou životní úrovní své domácnosti, absolventi středních škol s maturitou, studenti, vysoce kvalifikovaní odborní nebo vedoucí pracovníci a lidé ve věku nad 60 let. Naopak ve zvýšené míře dopady finanční krize v osobní rovině očekávají dotázaní s kritičtější pohledem na svoji vlastní životní úroveň, nezaměstnaní, lidé v dělnických profesích a vyučení bez maturity.

Nakonec šetření zjišťovalo, zda lidé pociťují či nepociťují obavy z některých konkrétních možných důsledků stávající krize pro ně samotné.⁴

Graf 1: Obavy z některých možných důsledků krize (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % k údajům v grafu tvoří podíly „neví“ a „netýká se“.

³ Otázka: „Domníváte se, že finanční krize bezprostředně ovlivní nebo neovlivní Vaši osobní situaci, případně situaci Vaší domácnosti? Rozhodně ovlivní, spíše ovlivní, spíše neovlivní, rozhodně neovlivní.“

⁴ Otázka: „Obáváte se nebo se neobáváte, že by Vás osobně nebo Vaši domácnost mohly v souvislosti s finanční krizí postihnout následující okolnosti: a) ztráta zaměstnání, b) snížení finančního příjmu, c) omezení výdajů státu v sociální oblasti, d) znehodnocení či ztráta úspor nebo finančních investic, e) neschopnost dostát svým finančním závazkům (např. splácet leasing, hypotéku či půjčku), f) nedostatek peněz na základní životní potřeby (potravin, ošacení, bydlení apod.).“

Tabulka 4: Obává se/neobává se některých možných důsledků krize (%)

	1/2009	4/2009	5/2009	6/2009
ztráta zaměstnání	40/32	47/25	40/28	36/31
snížení finančního příjmu	55/27	64/24	60/25	56/27
škrtý v sociálních výdajích státu	58/25	59/25	58/25	57/24
znehodnocení, ztráta úspor či investic	54/27	57/24	55/27	50/29
neschopnost splácet finanční závazky	37/31	40/25	38/28	31/31
nedostatek peněz na základní potřeby	46/50	52/44	47/48	40/55

Pozn.: Dopočet do 100 % k údajům v tabulce tvoří podíly „neví“ a „netýká se“, jednotlivé údaje reprezentují součty příslušných podílů „rozhodně“ a „spíše“.

Z údajů zachycených v grafu 1 a v tabulce 4 vyplývá, že s výjimkou „nedostatku peněz na základní potřeby“ a „neschopnosti splácet finanční závazky“ u všech ostatních sledovaných položek v aktuálním šetření převažovaly obavy nad vyjádřeními deklarujícími opak. V případě možného „nedostatku peněz na základní životní potřeby“ tentokrát převážilo mínění, že o vážnou hrozbu nejde, u „neschopnosti splácet finanční závazky“ byly podíly obávajících se a těch, kdo obavy nepociťují, v rovnováze. U ostatních položek se podíl těch, kdo popřeli, že by v daném ohledu pociťovali obavy, pohybuje na hranici či mírně nad hranicí jedné čtvrtiny, zatímco podíl těch, kdo obavy naopak vyjádřili, se v těchto případech pohyboval od více než třetiny u možné „ztráty zaměstnání“ do necelých tří pětin u položek „snížení finančního příjmu“ a „škrtý v sociálních výdajích státu“, za kterými s přesně polovičním podílem obávajících se jen mírně zaostává „znehodnocení či ztráta úspor nebo finančních investic“. V porovnání s květnovým výzkumem byl zaznamenán určitý pokles obav ve všech zkoumaných položkách s výjimkou škrtů v sociálních výdajích státu, které se v průběhu času prozatím jeví jako velmi stabilní.